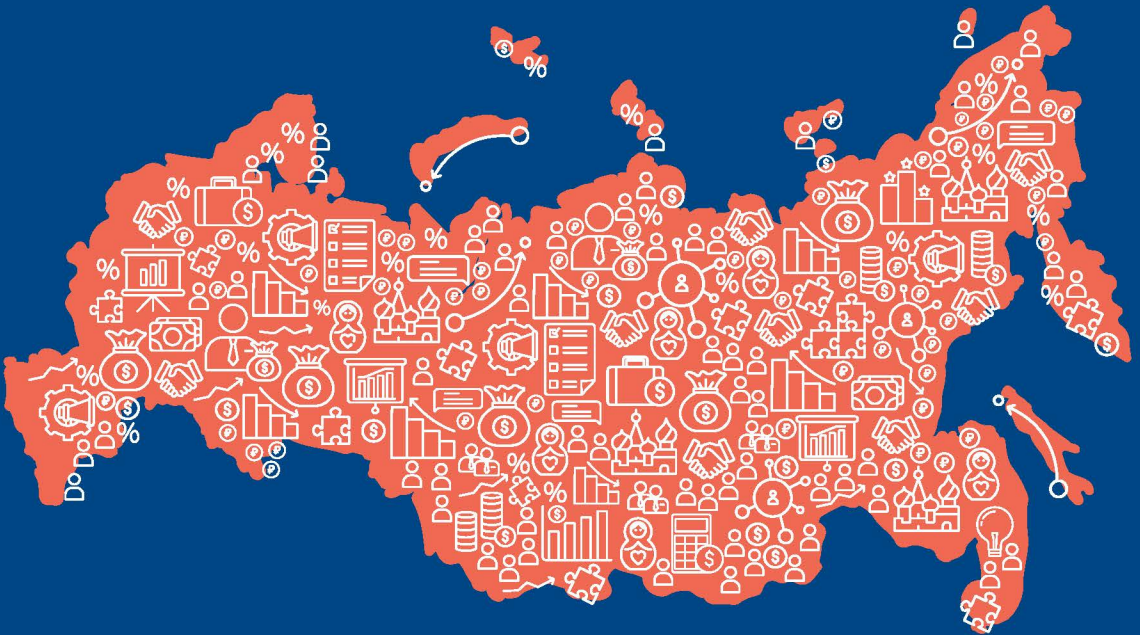

Natasza Duraj

Analiza uwarunkowań gospodarczych i społecznych funkcjonowania rosyjskich okręgów federalnych

PODRĘCZNIK AKADEMICKI

**Analiza uwarunkowań
gospodarczych i społecznych
funkcjonowania rosyjskich
okręgów federalnych**

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

Natasza Duraj

Analiza uwarunkowań gospodarczych i społecznych funkcjonowania rosyjskich okręgów federalnych

PODRĘCZNIK AKADEMICKI

Natasza Duraj – Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny
Instytut Logistyki i Informatyki, Katedra Analizy i Strategii Przedsiębiorstwa
90-214 Łódź, ul. Rewolucji 1905 r. nr 37/39

RECENZENT

Kazimierz Kraj

REDAKTOR INICJUJĄCY

Beata Koźniewska

OPRACOWANIE REDAKCYJNE

Bogusława Kwiatkowska

SKŁAD I ŁAMANIE

AGENT PR

KOREKTA TECHNICZNA

Leonora Gralka

PROJEKT OKŁADKI

Polkadot Studio Graficzne Aleksandra Woźniak, Hanna Niemierowicz

Zdjęcie wykorzystane na okładce: www.flaticon.com

© Copyright by Natasza Duraj, Łódź 2021

© Copyright for this edition by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2021

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

Wydanie I. W.09990.20.0.M

Ark. wyd. 8,0; ark. druk. 9,0

ISBN 978-83-8220-425-4

e-ISBN 978-83-8220-426-1

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

90-131 Łódź, ul. Lindleya 8

www.wydawnictwo.uni.lodz.pl

e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl

tel. 42 665 58 63

Spis treści

Wstęp	7
Rozdział 1	
Położenie geograficzne i ludność Rosji oraz podmioty Federacji Rosyjskiej	9
1.1. Położenie geograficzne Federacji Rosyjskiej	9
1.2. Ludność Federacji Rosyjskiej	12
1.3. Podział administracyjny Federacji Rosyjskiej	15
1.4. Okręgi federalne w Rosji	16
1.5. Makroregiony i perspektywiczne centra wzrostu ekonomicznego Federacji Rosyjskiej	27
Rozdział 2	
Charakterystyka podmiotów Federacji Rosyjskiej oraz rosyjskich przedsiębiorstw i osób prawnych	35
2.1. Charakterystyka podmiotów Federacji Rosyjskiej z podziałem na okręgi federalne	35
2.2. Przedsiębiorstwa i osoby prawne prowadzące działalność gospodarczą w Rosji	43
2.3. Podział przedsiębiorstw i osób prawnych ze względu na rodzaj działalności gospodarczej	46
Rozdział 3	
Formy prawno-organizacyjne prowadzenia działalności gospodarczej	61
3.1. Formy prawno-organizacyjne	61
3.2. Podział przedsiębiorstw i osób prawnych ze względu na formę własności	75
Rozdział 4	
Obrót przedsiębiorstw i osób prawnych prowadzących działalność gospodarczą w Rosji	91
4.1. Obrót przedsiębiorstw i osób prawnych w podziale ze względu na rodzaj działalności gospodarczej	91
4.2. Podział obrotów przedsiębiorstw i osób prawnych ze względu na formę własności	120
Zakończenie	135
Bibliografia	137
Spis rysunków i tabel	139

Wstęp

Problematyka rozwoju społeczno-ekonomicznego Federacji Rosyjskiej zajmuje ważne miejsce w analizie rozwoju państw Europy Środkowo-Wschodniej i stanowi istotny czynnik w wytyczaniu strategii rozwoju państw sąsiadujących z Rosją oraz podejmujących i inicjujących stosunki i wieloaspektowe relacje gospodarcze z Federacją Rosyjską. Próba wyjaśnienia tych problemów wiąże się z koniecznością wniknięcia w wewnętrzne mechanizmy, kształtujące procesy gospodarcze poszczególnych okręgów federalnych Rosji. Celom tym została podporządkowana struktura podręcznika, na którą składają się cztery zasadnicze części w postaci poszczególnych rozdziałów. Każdy z nich zwieńczony jest podsumowaniem, pytaniami odnoszącymi się do informacji zawartych w rozdziale oraz zadań, bazujących na zagadnieniach omówionych w podręczniku.

Rozdział 1, zatytułowany „Położenie geograficzne i ludność Rosji oraz podmioty Federacji Rosyjskiej” ujmuje takie kwestie, jak położenie geograficzne Federacji Rosyjskiej oraz ludność Federacji Rosyjskiej z podziałem na poszczególne narodowości, zamieszkujące terytorium Rosji. Ponadto w rozdziale 1 poruszono kwestie podziału administracyjnego Federacji Rosyjskiej oraz okręgów federalnych Rosji, a także makroregionów i perspektywicznych centrów wzrostu ekonomicznego Federacji Rosyjskiej.

W rozdziale 2 pt. „Charakterystyka podmiotów Federacji Rosyjskiej oraz rosyjskich przedsiębiorstw i osób prawnych” dokonano charakterystyki poszczególnych podmiotów Federacji Rosyjskiej z podziałem na okręgi federalne. Rozdział 2 zawiera informacje statystyczne, dotyczące przedsiębiorstw i osób prawnych prowadzących działalność gospodarczą na terytorium Federacji Rosyjskiej. Przedstawiono w nim także podział przedsiębiorstw i osób prawnych ze względu na rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej.

Rozdział 3, zatytułowany „Formy prawno-organizacyjne prowadzenia działalności gospodarczej”, zawiera informacje dotyczące podziału przedsiębiorstw i osób prawnych ze względu na formy prawno-organizacyjne, jak również podziału tych jednostek gospodarczych ze względu na formę własności.

W rozdziale 4 pt. „Obrót przedsiębiorstw i osób prawnych prowadzących działalność gospodarczą w Rosji” zaprezentowano i omówiono dane statystyczne dotyczące obrotu przedsiębiorstw i osób prawnych w podziale ze względu na rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej, jak również dokonano analizy obrotów jednostek gospodarczych, prowadzących działalność gospodarczą na terytorium Federacji Rosyjskiej, ze względu na formę własności.

Podręcznik adresowany jest do studentów studiów ekonomicznych I i II stopnia oraz słuchaczy studiów podyplomowych na kierunkach ekonomia, zarządzanie oraz nauki polityczne. Praca służyć może także jako cenny materiał źródłowy dla szerokiego grona odbiorców, zainteresowanych problematyką rozwoju społeczno-ekonomicznego Federacji Rosyjskiej oraz prowadzenia działalności gospodarczej w Rosji.

Rozdział 1

Położenie geograficzne i ludność Rosji oraz podmioty Federacji Rosyjskiej

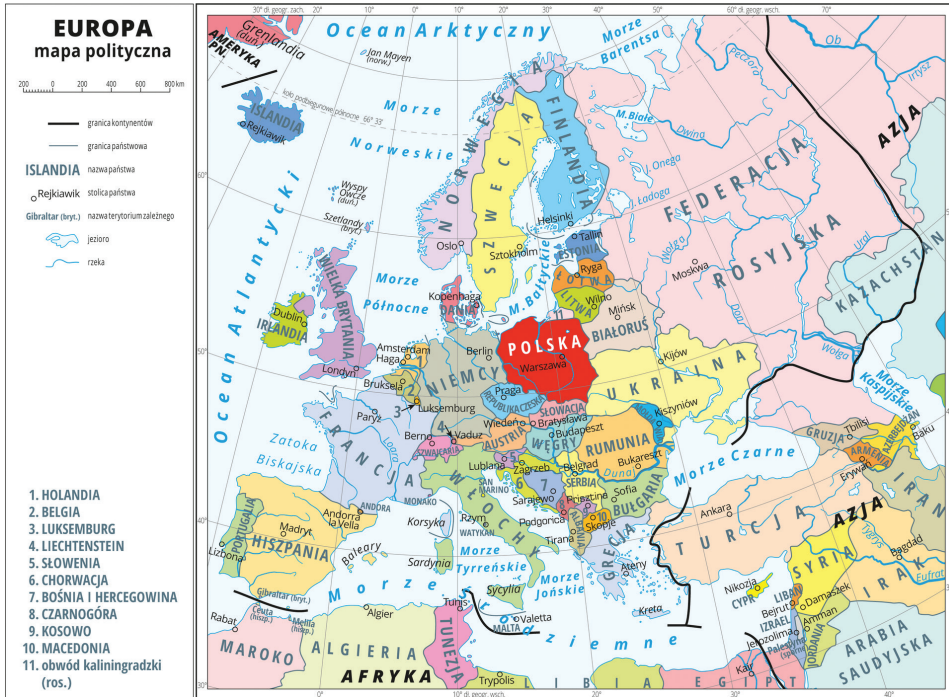
Teza: Federacja Rosyjska jako największe pod względem powierzchni państwo świata jest krajem wielonarodowościowym, na terytorium którego funkcjonuje 85 podmiotów, w tym 22 republiki, 9 krajów, 46 obwodów, trzy miasta o znaczeniu federalnym, jeden obwód autonomiczny oraz cztery okręgi autonomiczne.

1.1. Położenie geograficzne Federacji Rosyjskiej

Federacja Rosyjska (Rosja)¹ jest największym pod względem powierzchni państwem świata². Zajmuje ona obszar około 17 100 000 km². W obecnych granicach terytorialnych Rosja istnieje od chwili rozpadu ZSRR, czyli od 26 grudnia 1991 r. Jedna czwarta terytorium Federacji Rosyjskiej znajduje się w części europejskiej, a pozostały obszar kraju leży w części azjatyckiej, na wschód od Uralu³ (zob. rysunek 1).

Federacja Rosyjska graniczy z 14 państwami. Są nimi: Norwegia (długość granicy – 196 km), Finlandia (1313 km), Estonia (290 km), Łotwa (292 km), Białoruś (959 km), Ukraina (1576 km), Gruzja (723 km), Azerbejdżan (284 km), Kazachstan (6846 km), Chiny (3645 km), Mongolia (3441 km), Korea Północna 917,5 km oraz Litwa (227 km) i Polska (210 km) (oba państwa poprzez obwód kaliningradzki) (zob. rysunek 2).

- 1 W świetle art. 1 Konstytucji Federacji Rosyjskiej nazwy „Federacja Rosyjska” i „Rosja” są równoznaczne. Zob. Konstytucja Federacji Rosyjskiej przyjęta w ogólnonarodowym referendum 12 grudnia 1993 r. (*Конституция Российской Федерации принята всенародным голосованием 12 декабря 1993 г.*), ze zmianami obowiązującymi od 4 lipca 2020 r.
- 2 Zob. *Powierzchnia, ludność i stolice wybranych krajów*, [w:] *Terytorium i ludność*, Główny Urząd Statystyczny, <http://stat.gov.pl> [data dostępu: 13.09.2020 r.].
- 3 *Rosja. Informacje o kraju*, Informator ekonomiczny Ministerstwa Spraw Zagranicznych, www.informatorekonomiczny.msz.gov.pl [data dostępu: 13.09.2020 r.].

Rysunek 2. Mapa polityczna Europy z wyszczególnieniem europejskich granic Federacji Rosyjskiej

Źródło: <https://epodreczniki.pl/a/przegląd-panstw-na-mapie-politycznej-europy/DRPtvE7ai>
[data dostępu: 9.11.2020 r.]

Długość granic lądowych Federacji Rosyjskiej wynosi 20 241,5 km, a morskich – 37 653 km. Rosję otaczają wody:

- od północy: Oceanu Arktycznego (Morze Barentsa, Morze Białe, Morze Karaskie, Morze Łaptiewów, Morze Wschodniosyberyjskie, Morze Czukockie),
- od wschodu: Oceanu Spokojnego (Morze Beringa, Morze Ochockie, Morze Japońskie),
- na południowym zachodzie: bezodpływowe Morze Kaspjskie (akwen stanowiący jezioro) oraz morza śródładowe Oceanu Atlantyckiego (Morze Czarne, Morze Azowskie),
- na północnym zachodzie: Morze Bałtyckie.

Odległość od zachodniej granicy Rosji w obwodzie kaliningradzkim do granicy wschodniej na Czukotce wynosi 9 tys. km (rozciągłość równoleżnikowa), natomiast rozciągłość południkowa to 4 tys. km.

1.2. Ludność Federacji Rosyjskiej

Według danych zgromadzonych przez Federalną Służbę Statystyki Państwowej⁴, w latach 2003–2019 liczba ludności, zamieszkującej terytorium Federacji Rosyjskiej, wzrosła o 1,2% (ze 145,0 mln w roku 2003 do 146,8 mln w roku 2019). W badanym okresie liczba ludności ulegała zmianie, przy czym w roku 2007 rosyjska Służba Statystyki zarejestrowała jej spadek do poziomu 142,7 tys. osób (zob. tabela 1).

Tabela 1. Liczba ludności zamieszkującej Federację Rosyjską w latach 2003–2019

Rok	Liczba ludności (mln)	W tym ludność zamieszkująca		Udział procentowy ludności w ogóle społeczeństwa	
		w miastach (mln)	na wsiach (mln)	zamieszkującej miasta (%)	zamieszkującej wsie (%)
2003	145,0	106,3	38,7	73	27
2004	144,3	106,0	38,3	73	27
2005	143,8	105,2	38,6	73	27
2006	143,2	104,8	38,4	73	27
2007	142,8	104,7	38,1	73	27
2008	142,8	104,9	37,9	73	27
2009	142,7	104,9	37,8	74	26
2010	142,9	105,3	37,6	74	26
2011	142,9	105,4	37,5	74	26
2012	143,0	105,7	37,3	74	26
2013	143,3	106,1	37,2	74	26
2014	143,7	106,6	37,1	74	26
2015	146,3	108,3	38,0	74	26
2016	146,5	108,6	37,9	74	26
2017	146,8	109,0	37,8	74	26
2018	146,9	109,0	37,8	74	26
2019	146,8	109,5	37,3	75	25

Źródło: Численность населения, Федеральная служба государственной статистики, <http://www.gks.ru> [data dostępu: 10.09.2020 r.].

W analizowanym okresie znacząca część rosyjskiej ludności zamieszkiwała w miastach, przy czym tendencja ta uległa niewielkiemu (o 2%) zwiększeniu.

W latach 2003–2019 liczba mężczyzn, zamieszkujących terytorium Federacji Rosyjskiej, zwiększyła się o 0,9% (z 67,5 mln w roku 2003 do 68,1 mln w roku 2019), a liczba kobiet wzrosła o 1,5% (z 77,5 mln w roku 2003 do 78,7 mln w roku 2019) (zob. tabela 2).

⁴ Численность населения, Федеральная служба государственной статистики, <http://www.gks.ru> [data dostępu: 10.09.2020 r.].

Tabela 2. Ludność Federacji Rosyjskiej według płci w latach 2003–2019

Rok	Liczba ludności (mln)	W tym		Udział procentowy w ogóle społeczeństwa	
		mężczyzn (mln)	kobiet (mln)	mężczyzn (%)	kobiet (%)
2003	145,8	67,5	77,5	47	53
2004	144,3	67,0	77,3	46	54
2005	143,8	66,7	77,1	46	54
2006	143,2	66,3	76,9	46	54
2007	142,8	66,0	76,8	46	54
2008	142,8	66,0	76,8	46	54
2009	142,7	65,9	76,8	46	54
2010	142,9	66,1	76,8	46	54
2011	142,9	66,1	76,8	46	54
2012	143,0	66,1	76,9	46	54
2013	143,3	66,3	77,0	46	54
2014	143,7	66,6	77,1	46	54
2015	146,3	67,8	78,5	46	54
2016	146,5	67,9	78,6	46	54
2017	146,8	68,1	78,7	46	54
2018	146,9	68,1	78,8	46	54
2019	146,8	68,1	78,7	46	54

Źródło: Численность мужчин и женщин, Федеральная служба государственной статистики, <http://www.gks.ru> [data dostępu: 10.09.2020 r.].

Udział procentowy kobiet w ogóle rosyjskiego społeczeństwa kształtował się na poziomie 53% w roku 2003 i 54% w latach 2004–2019.

Ostatni spis ludności Federacji Rosyjskiej został przeprowadzony w 2010 r. Zgodnie z wynikami spisu przeważającą większość ludności stanowią Rosjanie (77,7%), a następnie takie narodowości, jak: Tatarzy (3,7%), Ukraińcy (1,3%), Baszkirzy (1,1%) oraz Czuwasze (1,0%). W roku 2010 liczba Rosjan, zamieszkujących terytorium Federacji Rosyjskiej, wynosiła 111 016 896 osób, Tatarów – 5 310 649 osób, Ukraińców – 1 927 988 osób, Baszkirów – 1 584 554 osoby, Czuwaszów – 1 435 872 osoby. Pozostałymi narodowościami, zamieszkującymi terytorium Federacji Rosyjskiej w roku 2010, byli przede wszystkim Czecczeńcy, Ormianie, Awarowie, Mordwini, Kazachowie, Azerowie, Dargijczycy, Udmurci, Maryjczycy, Osetyjczycy, Białorusini, Kabardyjczycy, Kumycy, Jakuci (Sacha), Karaczajowie, Romowie oraz Tadžycy (zob. tabela 3).

Tabela 3. Skład narodowościowy ludności Federacji Rosyjskiej (w tys. osób) według spisu ludności z 2010 r.

Narodowość	Liczba ludności danej narodowości	Liczba mężczyzn	Udział procentowy mężczyzn (%)	Liczba kobiet	Udział procentowy kobiet (%)
Rosjanie	111 016 896	50 607 892	45,6	60 409 004	54,4
Tatarzy	5 310 649	2 473 990	46,6	2 836 659	53,4
Ukraińcy	1 927 988	887 737	46,0	1 040 251	54,0
Baszkirzy	1 584 554	744 952	47,0	839 602	53,0
Czuwasze	1 435 872	663 585	46,2	772 287	53,8
Czeczeńcy	1 431 360	697 972	48,8	733 388	51,2
Ormianie	1 182 388	638 479	54,0	543 909	46,0
Awarowie	912 090	449 889	49,3	462 201	50,7
Mordwini	744 237	338 638	45,5	405 599	54,5
Kazachowie	647 732	321 135	49,6	326 597	50,4
Azerowie	603 070	358 777	59,6	244 293	40,5
Dargijczycy	589 386	290 957	49,4	298 429	50,6
Udmurci	552 299	244 177	44,2	308 122	55,8
Maryjczycy	547 605	250 383	45,7	297 222	54,3
Osetyńczycy	528 515	254 250	48,1	274 265	51,9
Białorusini	521 443	235 068	45,1	286 375	54,9
Kabardyjczycy	516 826	249 569	48,3	267 257	51,7
Kumycy	503 060	244 021	48,5	259 039	51,5
Jakuci (Sacha)	478 085	227 485	47,6	250 600	52,4
Lezgini	473 722	238 230	50,3	235 492	49,7
Buriaci	461 389	218 783	47,4	242 606	52,6
Ingusze	444 833	204 246	45,9	240 587	54,1
Niemcy	394 138	190 978	48,5	203 160	51,5
Uzbecy	289 862	199 040	68,7	90 822	31,3
Tuwińczycy	263 934	125 714	47,6	138 220	52,4
Komi	228 235	96 862	42,4	131 373	57,6
Karaczajowie	218 403	105 037	48,1	113 366	51,9
Romowie	204 958	99 670	48,6	105 288	51,4
Tadźycy	200 303	148 178	74,0	52 125	26,0

Źródło: *Население, учтенное при Всероссийской переписи населения 2010 года*, Федеральная служба государственной статистики, <https://www.gks.ru> [data dostępu: 10.09.2020 r.].

Spośród wymienionych narodowości Federacji Rosyjskiej w większości z nich liczba kobiet przeważała nad liczbą mężczyzn – za wyjątkiem takich narodowości, jak Ormianie, Azerowie, Lezgini, Uzbecy i Tadźycy. W przypadku narodowości Uzbecków i Tadźyków zaobserwowano znaczącą przewagę liczby mężczyzn nad liczbą kobiet – o ile w przypadku Ubeków mężczyźni stanowili 68,7% ogółu ludności, należącej do tej narodowości, to w przypadku Tadźyków udział mężczyzn wynosił aż 74,0% ogółu ludności, która określiła w spisie powszechnym tę narodowość.

1.3. Podział administracyjny Federacji Rosyjskiej

Samorząd terytorialny Federacji Rosyjskiej został ustanowiony w Konstytucji Federacji Rosyjskiej w części I, rozdziale 8, zatytułowanym *Samorząd lokalny* (art. 130 – art. 133).

Władza w Federacji Rosyjskiej jest realizowana na trzech płaszczyznach: federalnej, regionalnej oraz lokalnej⁵. Władza federalna rozciąga się na terytorium całej Federacji Rosyjskiej, system władzy regionalnej obejmuje republiki, kraje, obwody, miasta wydzielone, okręgi autonomiczne oraz obwód autonomiczny, natomiast władza lokalna obejmuje rejony municypalne, okręgi miejskie, osiedla miejskie, osiedla wiejskie oraz jednostki podziału wewnętrznego miast o znaczeniu federalnym.

W art. 65 ust. 1 Konstytucji Federacji Rosyjskiej zawarto zapis stanowiący, że w skład Federacji Rosyjskiej wchodzi następujące jej podmioty:

- Republika Adygei (Adygeja), Republika Altaju, Republika Baszkortostanu, Republika Buriacji, Republika Dagestanu, Republika Inguszetii⁶, Republika Kabardyjsko-Bałkarska, Republika Kałmucji⁷, Republika Karaczajsko-Czerkieska, Republika Karelii, Republika Komi, Republika Krymu⁸, Republika Mari El, Republika Mordowii, Republika Sachy (Jakucja), Republika Osetii Północnej – Alanii⁹, Republika Tatarstanu (Tatarstan), Republika Tuwy, Republika Udmurcka, Republika Chakasji, Republika Czeceńska, Republika Czuwaszka – Czuwaszja¹⁰;
- Kraj Ałtajski, Kraj Zabajkalski¹¹, Kraj Kamczacki¹², Kraj Krasnodarski, Kraj Krasnojarski¹³, Kraj Permski¹⁴, Kraj Nadmorski, Kraj Stawropolski, Kraj Chabarowski;
- obwód amurski, obwód archangielski, obwód astrachański, obwód biełgorodzki, obwód briański, obwód włodzimierski, obwód wołgogradzki, obwód wołogodzki, obwód woroneski, obwód iwanowski, obwód irkucki¹⁵, obwód kaliningradzki, obwód kałuski, obwód kemerowski, obwód kirowski, obwód kostromski, obwód kurgański, obwód kurski, obwód leningradzki, obwód lipiecki, obwód magadański, obwód moskiewski, obwód

5 Więcej zob. w: E. Zieliński, *System konstytucyjny Federacji Rosyjskiej*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2005, s. 90; A. Kandzia, *Samorząd terytorialny Federacji Rosyjskiej*, „Pisma Humanistyczne” 2010, nr 7, s. 59–66.

6 Nowa nazwa Republiki obowiązująca od 9 stycznia 1996 r.

7 Nowa nazwa Republiki obowiązująca od 10 lutego 1996 r.

8 Nazwa nowego podmiotu Federacji Rosyjskiej nadana 21 marca 2014 r.

9 Nowa nazwa Republiki obowiązująca od 9 stycznia 1996 r.

10 Nowa nazwa Republiki obowiązująca od 9 czerwca 2001 r.

11 Nazwa nowego podmiotu Federacji Rosyjskiej nadana 1 marca 2008 r.

12 Nazwa nowego podmiotu Federacji Rosyjskiej nadana 1 lipca 2007 r.

13 Nazwa nowego podmiotu Federacji Rosyjskiej nadana 1 stycznia 2007 r.

14 Nazwa nowego podmiotu Federacji Rosyjskiej nadana 1 grudnia 2005 r.

15 Nazwa nowego podmiotu Federacji Rosyjskiej nadana 1 stycznia 2008 r.

murmański, obwód niżnonowogrodzki, obwód nowogrodzki, obwód nowosybirski, obwód omski, obwód orenburski, obwód orłowski, obwód penzeński, obwód pskowski, obwód rostowski, obwód riazański, obwód samarski, obwód saratowski, obwód sachaliński, obwód swierdłowski, obwód smoleński, obwód tambowski, obwód twerski, obwód tomski, obwód tulski, obwód tiumeński, obwód uljanowski, obwód czelabiński, obwód jarosławski;

- Moskwa, Sankt Petersburg, Sewastopol – miasta o znaczeniu federalnym;
- Żydowski Obwód Autonomiczny;
- Nieniecki Okręg Autonomiczny, Chanty-Mansyjski Okręg Autonomiczny – Jugra¹⁶, Czukocki Okręg Autonomiczny oraz Jamalsko-Nieniecki Okręg Autonomiczny.

Łącznie – od 2014 r. – na terytorium Federacji Rosyjskiej funkcjonuje 85 podmiotów, w tym 22 republiki, 9 krajów, 46 obwodów, trzy miasta o znaczeniu federalnym, jeden obwód autonomiczny oraz cztery okręgi autonomiczne.

W 1995 r. w Rosji przyjęto ustawy dotyczące zasad zawierania umów międzynarodowych przez Federację Rosyjską i udziału regionów w tym procesie oraz handlu zagranicznego¹⁷. Była to Ustawa Federalna z dnia 15 lipca 1995 r. Nr 101 „O umowach międzynarodowych Federacji Rosyjskiej”¹⁸ oraz Ustawa Federalna z dnia 13 października 1995 r. Nr 157 „O państwowym regulowaniu działalności w zakresie handlu zagranicznego”¹⁹. Jak podkreśla M. Raś, podmioty Federacji Rosyjskiej wykazują różną aktywność, jeśli chodzi o ich udział w stosunkach międzynarodowych. Różne są też kierunki owej aktywności, co w przeważającej mierze związane jest z położeniem geograficznym²⁰.

1.4. Okręgi federalne w Rosji

Federacja Rosyjska podzielona jest na osiem okręgów federalnych, znacząco zróżnicowanych pod względem wielkości. Okręgami federalnymi są:

- Centralny Okręg Federalny ze stolicą w Moskwie,
- Północno-Zachodni Okręg Federalny ze stolicą w Sankt Petersburgu,
- Południowy Okręg Federalny ze stolicą w Rostowie nad Donem,

16 Nowa nazwa okręgu autonomicznego nadana 25 lipca 2003 r.

17 M. Raś, *Aktywność międzynarodowa regionów Federacji Rosyjskiej*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2018, s. 847.

18 Федеральный закон от 15 июля 1995 г. № 101-ФЗ „О международных договорах Российской Федерации”.

19 Федеральный закон от 13 октября 1995 года № 157-ФЗ „О государственном регулировании внешней торговой деятельности”.

20 M. Raś, *op. cit.*, s. 852. Więcej zob. także w: A. Kornowski, *Zróżnicowanie zmiennych makroekonomicznych oraz rozwoju regionów części azjatyckiej Federacji Rosyjskiej*, „Humanities and Social Sciences” 2015/1, s. 55–78.